

**Talousarvion 2027 ja
taloussuunnitelman 2027–2029
laadintaohjeet**

Talousarvion laadinnan lähtökohdat

Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. Tällä asiakirjalla kunnanhallitus antaa linjaukset toimialueille ja niiden alaisille vastuualueille talousarvion laadintaa varten. Taloussuunnitelma laaditaan kolmeksi vuodeksi, joista ensimmäinen on talousarviovuosi. Talousarviovalmistelun lähtökohtana on ylijäämäinen talousarvio.

Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Kunnanvaltuusto on 15.12.2025 § 74 hyväksynyt kuntastrategian vuosille 2025–2029.

Sodat vaikuttavat edelleen voimakkaasti maailmantalouden tilanteeseen. Talouden epävarma tilanne ja kustannustennousu on jatkunut. Kunnan talouden tasapainon ylläpitämiseksi kustannusten kehitystä tulee seurata ja varmistaa etteivät kustannukset kasva talousarvioon arvioitua kustannusten kasvua voimakkaammin.

Vuoteen 2027 sekä suunnitteluvuosiin vaikuttaa tekijöitä, joihin ei talousarvion laadintavaiheessa voida ottaa riittävällä tarkkuudella huomioon:

Hankintalakiuudistus on tullut voimaan kesäkuussa 2026. Lakimuutos vaikuttaa kunnan hankkimisiin talous- ja henkilöstöhallinnon sekä ateria- ja ict-tukipalveluihin. Uudistuksen vaikutukset kunnan hankkimien palvelujen järjestämiseen ja kustannuksiin eivät ole talousarvion laadintahetkellä tiedossa. Talousarvion määrärahavaraukset ko. palveluille tehdään nykyisten palvelujen perusteella.

Väestömuutokset ja muuttoliike vaikuttavat kunnan palveluiden järjestämiseen. Määrärahavarauksissa huomioidaan tiedossa olevat muutokset vuosille 2027–2029.

Talousarviokehykset

Kokonaisuutena vuoden 2027 talousarvio tulee laatia strategialähtöisesti. Jokaista osastoa tullaan tarkastelemaan erikseen ottaen huomioon joko vähenevä tai kasvava palvelutarve. Jokaisen vastualueen tulee laatia talousarvio verraten sitä vuoden 2025 tilinpäätökseen, vuoden 2026 tilinpäätösarvioon ja voimassa olevaan taloussuunnitelmaan. Henkilöstökuluissa sallitaan palkankorotusten verran nousua, muut kustannukset pyritään pitämään entisellään. Osastojen talousarvioesitysten jälkeen kunnanhallitus tarkastelee kokonaisuutta, minkä jälkeen esityksiä on mahdollista muokata saadun palautteen perusteella.

Kustannuspaikkojen toimintatuotot ja -kulut syötetään sadan euron tarkkuudella. Talousarvio ja taloussuunnitelma laaditaan arvonlisäverottomin hinnoin.

Toiminnan ja hankkeiden on oltava realistisia suhteessa käytettäviin varoihin. Tasapainoisessa kuntataloudessa vuosikate kattaa poistot ja suunnitellut investoinnit voidaan toteuttaa ilman lainarahoitusta.

Aikataulu

Talousarvioesitykset tulee laatia taloussuunnitteluohjelmaan.

- vastuualueiden esitykset investointiosaan	25.9.2026
- osaston talousarvioesitys valmis	9.10.2026
- kunnanhallituksen ensimmäinen käsittely, ehdotukset veroprosenteista	12.10.2026
- kunnanvaltuuston päätös veroprosenteista	26.10.2026
- kunnanhallitus TA-kokous	9.11.2026
- kunnanvaltuuston TA-käsittely	30.11.2026

Kuntastrategia ja hyvinvointisuunnitelma

Vuoden 2027 talousarvion sekä vuosien 2027–2029 taloussuunnitelman laadinnassa tulee huomioida kuntastrategian painopistealueet ja niiden avaintulokset sekä läpileikkaavat teemat.

Pyhäntä

Pysyy ja pystyy

Missio

Huolenpitoa yhdessä!

- Ihmisistä
- Yrityksistä
- Ympäristöstä
- Maineesta

Visio

Pyhäntä – Menestyviä yrityksiä, onnellisia koteja, aitoa yhteistyötä.

Painopistealueet

- Menestyvät yritykset
- Koti luonnon keskellä
- Muuttajasta pyhäntäläiseksi
- Aito yhteistyö

Kunnanvaltuusto on 18.5.2026 § 24 hyväksynyt hyvinvointisuunnitelman vuosille 2026–2030. Hyvinvointisuunnitelmaan kirjatut tavoitteet, toimenpiteet ja mittarit tulee huomioida talousarvion ja -suunnitelman laadinnassa. Läpileikkaaviksi tavoitteiksi on kirjattu:

- Kunta tukee työllisyyttä ja luo mahdollisuuksia yritystoiminnalle
- Mahdollisuus hyvään ja turvalliseen arkeen
- Luonto, liikunta ja kulttuuri hyvinvoinnin edistäjänä
- Yhteisöt ja yhdistykset voimavarana
- Päätöksenteko on avointa ja osallistavaa sekä yhdessä tekeminen näkyy käytännössä

Talousarvion ja -suunnitelman rakenne ja sitovuustasot

Talousarvioon kuuluvat osa-alueet:

- käyttötalousosa
- tuloslaskelmaosa
- investointiosa
- rahoitusosa

Talousarvion ja -suunnitelman rakennetta muutetaan toimintojen muuttuessa.

Käyttötalousosan sitovuustaso valtuustoon nähden on toimialueiden toimintatuottojen ja -kulujen erotus eli toimintakate.

Investointiosan sitovuustasona on irtain omaisuus toimielimittäin sekä muut investoinnit hankkeittain.

Keskeiset muutokset

- hankintalakiuudistus
- väestömuutokset
- yleinen kustannustason nousu
- henkilöstömuutokset
- vuokra-asuntojen riittävyys

Valtionosuudet

Valtionosuudet arvioidaan Kuntaliiton ennakkollisten valtionosuuslaskelmien perusteella. Arvioitu valtionosuus on yhteensä noin 3,4 milj. euroa vuodelle 2027. Valtionosuuslaskelmat tarkentuvat talousarvion laadinnan aikana ja tarvittaessa määrärahavarausta muutetaan.

Verotulot

Verotulot arvioidaan Kuntaliiton julkaiseman veroennustekehikon perusteella. Verotuloja arvioidaan kertyvän yhteensä noin 4,5 milj. euroa vuonna 2027. Arvioidut verotulot:

- Kunnallisvero 2,3 milj. euroa
- Yhteisövero 0,8 milj. euroa
- Kiinteistövero 1,4 milj. euroa

Veroennustekehikon laskelmia seurataan talousarvion laadinnan aikana ja tarvittaessa arviota päivitetään.

Myynti- ja maksutulot sekä vuokrat

Palvelujen ja tehtävien maksujen tulee olla kustannuksiin nähden vähintään omakatteisia. Maksujen määrät tarkistetaan talousarvion laadinnan yhteydessä ja tarvittaessa tehdään uudet päätökset käytettävistä maksuista. Kaikkien maksujen taso tulisi vastata yleistä kustannusten kasvua.

Maksuista on tehtävä päätökset hyvissä ajoin ennen maksujen voimaantuloa. Mahdollinen nousu on määriteltävä palvelukohtaisesti ja perusteltava.

Tulot tulee laskea tulokohtaisesti vuoden 2025 toteutumasta huomioiden vuoden 2026 toteuma. Tavoitteena on mahdollisimman oikea tulotaso.

Vuokratulot lasketaan vuokrasopimusten ehtojen mukaisesti, huomioiden vuokrien korotusmahdollisuudet ja uudet vuokrasopimukset.

Palkat

Palkkamäärärahojen arvioinnissa otetaan huomioon virka- ja työehtosopimusten mukaiset yleiskorotukset, paikalliset järjestelyerät sekä kehittämisohjelmaerät, jotka toteutuvat vuonna 2027. Palkkakustannukset tulevat nousemaan 2,5 % tiedossa olevilla korotuksilla. Paikallisiin järjestelyeriin ja kehittämisohjelmaeriin voi tulla muutoksia kesken sopimuskauden. Kuntatyönantajien yleiskirjeitä seurataan ja tarvittaessa palkkamäärärahojen korotuksia tarkistetaan talousarvion laadinnan aikana.

Palkkamäärärahat arvioidaan nykyisellä henkilöstömäärällä huomioiden mahdolliset henkilöstömuutosten kustannusvaikutukset. Määrärahan arvioinnissa käytetään hyödyksi palkkahallinnosta saatavia raportteja.

Eläkekulut ja henkilösivukulut

Suunnitteluohjelmaan tallennetaan hallinto-osaston toimesta eläkekulujen ja muiden henkilösivukulujen prosentit. Henkilösivukulujen lopulliset tiedot valmistuvat loppuvuoden aikana ja tarvittaessa sivukuluprosentteihin tehdään tarkennuksia.

Tasausmaksun budjetointi

Tasausmaksun arvioitu määrä Pyhännän kunnan osalta on 112 000 euroa vuonna 2027. Summa perustuu Kevan julkaisemaan arvioon ja se voi vielä muuttua. Tarvittaessa talousarvioon tehdään tarkennuksia tasausmaksun määrään. Tasausmaksu tallennetaan kustannuspaikoittain suunnitteluohjelmaan hallinto-osaston toimesta.

Hankinnat ja palvelujen ostot

Talousarvioon varataan määrärahat välttämättömien hankintojen ja palvelujen ostoon todellisten kustannusten mukaan arvioituna.

Käyttöomaisuuteen kuuluvan kaluston hankintameno aktivoidaan ja kirjataan vaikutusaikanaan suunnitelman mukaisesti poistoina kuluiksi. Käyttöomaisuuden aktivointiraja on 10.000 euroa ja sitä pienemmät hankinnat kirjataan käyttötalouteen. Poistoissa noudatetaan valtuuston 17.12.2018 § 62 hyväksymää poistosuunnitelmaa. Kaikki talousarvioon sisältyvät investoinnit pitää perustella kirjallisesti.

Ostopalvelut tulee arvioida palveluittain eli yksilöidä ja laskea kohteittain. Budjetissa huomioidaan sopimusten mukaiset kustannusten muutokset ja indeksikorotukset.

Poistot

Käyttöomaisuuskirjanpidosta saadaan raportti arvioituista poistoista vuodelle 2027. Raportti toimitetaan toimialueille, jotka vastaavat tiedon tallentamisesta taloussuunnitteluohjelmaan. Poistojen arvioinnissa on raportin lisäksi huomioitava mahdolliset loppuvuonna 2026 sekä vuonna 2027 valmistuvat investoinnit ja hankinnat, joista kirjataan poistoja vuoden 2027 aikana.

Vuosikatteen tulee kattaa poistot.

Sisäiset ja laskennalliset erät

Ulkoiset ja sisäiset menot pitää eritellä talousarviossa. Sisäisten menojen ja tulojen tulee vastata toisiaan eli niillä tulee olla oma sisäinen vastine. Lautakuntien sisäiset laskutukset muille lautakunnille pitää sisällyttää hallintokuntien talousarvioehdotukseen.

Talousarvion suunnitelmavuodet 2028–2029

Uusista investoinneista aiheutuvat käyttötalouden muutokset lasketaan käyttötalouden menoihin ja tuloihin myös tuleville vuosille. Määrärahat ja tuloarviot lasketaan talousarvio- ja suunnitteluvuosille tilitasolla.

Tavoitteiden asettaminen

Kuntalaki edellyttää kunnan toiminnalta tavoitteellisuutta ja suunnitelmallisuutta. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään sekä kunnalle että kuntakonsernille toiminnan ja talouden tavoitteet siten, että talousarvio ja -suunnitelma toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet.

Asetettujen tavoitteiden tulee olla mitattavia ja helposti seurattavia. Tavoitteille asetetaan toiminnan onnistumista kuvaavat mittarit, joilla seurataan tavoitteiden toteutumista.

Tavoitteet on pyrittävä asettamaan siten, että ne kattavat tehtäväalueen perustehtävät ja ovat toteutettavissa niihin osoitetuilla voimavaroilla. Määräraha tai siinä pysyminen tai lakisääteisten velvoitteiden täyttäminen eivät ole kuntalain tarkoittamia tavoitteita.

Investointiosa

Investointiosassa valtuusto hyväksyy määrärahat ja tuloarviot hankkeille. Investointiosassa esitetään investointeja koskevat tavoitteet, hankkeiden kustannusarviot ja niiden jaksottuminen suunnitelmavuosille sekä investointeihin saatavat rahoitusosuudet ja muut tulot.

Investoinnit esitetään lautakunnittain erillisellä liitteellä.

Asukasluku

Vuoden 2027 talousarviossa asukaslukuna käytetään 1700.